
‘GEZINSGERICHT WERKEN VRAAGT OM VRAAGGERICHT WERKEN’

Interview

Laatst bijgewerkt: 30 juni 2022

Het percentage laaggeletterden in Heerlen ligt op 16 procent, landelijk is dat 12 procent. Yvette Harmes, projectleider gezinsgericht werken SCHUNCK Bibliotheek Heerlen: “Laaggeletterdheid werkt door op alle leefgebieden: gezondheid, onderwijs, werk, financiën en welzijn. Een enorm probleem, waar we als bibliotheek wel iets mee móesten.”

“Onze inzet rond laaggeletterdheid en basisvaardigheden was tot vorig jaar gescheiden in 2 werkgebieden: kinderen (taal-en leesbevordering) en volwassenen (basisvaardigheden en laaggeletterdheid)”, vertelt Miriam Jennekens, beleidsmedewerker SCHUNCK Bibliotheek Heerlen. “We hadden een aantal pijlers waarop de gezinsaanpak steunde, zoals BoekStart en de VoorleesExpress. Maar we zagen ook dat we met het bestaande aanbod nog lang niet alle gezinnen bereikten.”

Contact met ouders en kinderen

Harmes: “Onze medewerkers hadden verschillende ideeën over gezinsgericht werken. Vraag was: hoe krijgen we het gezin beter te pakken? En hoe kunnen we daar beter op acteren? Daar wilden we werk van maken. In juni 2021 startten we de ontwikkeling van een werkwijze 'gezinsgericht werken': we zochten manieren om in contact te komen met laagtaalvaardige gezinnen. Je bevordert taalvaardigheid immers vooral als je het héle gezin betreft. Gezinsgericht werken is een visie én een werkwijze waarbij het gaat om het verbinden van taalondersteuningsvraagstukken van ouder én kind.”

Samen ontwikkelen

De bibliotheek vroeg subsidie aan bij de gemeente Heerlen, de provincie Limburg en de KB. Jennekens: “De aanvraag hebben we bewust algemeen gehouden. We wilden vooral onderzoeken wat het beste zou aansluiten bij de behoeften van de laagtaalkundige gezinnen.”

“Ook het proces was niet in beton gegoten”, vult Harmes aan. “Samen met het management en de betrokken bibliotheekmedewerkers hebben we de tijd genomen om in een aantal bijeenkomsten de basis van het gezinsgericht werken vorm te geven. Het resultaat stond niet voorop, het proces was leidend. Belangrijk, want eigenaarschap en draagvlak zijn essentieel voor de borging van het project.”

Maatschappelijke dienstverlener

Waar zat na deze teamdagen de crux? Harmes: “We merkten dat we als bibliotheek gewend waren om aanbodgericht te werken. Maar gezinsgericht werken vraagt om vraaggericht en mensgericht werken; ieder gezin heeft immers eigen (taal)behoeften. Jennekens: “We formuleerden twee hoofddoelstellingen: de doorontwikkeling van het gezinsgericht werken met de VoorleesExpress en de ontwikkeling van gezinsgericht werken voor de leeftijdsgroep -9 maanden tot 2 jaar. Dat tweede doel heeft onze speciale aandacht omdat dit echte preventie behelst. We zetten in op de bewustwording van de kracht van taal.”

Mens tot mens

We zijn gestart door met 30 gezinnen die eerder hadden deelgenomen aan de VoorleesExpress dit programma te evalueren. Hoe hebben zij de VoorleesExpress ervaren? Lezen zij nog voor? Waar willen ze samen met hun kinderen mee aan de slag? Wat gaat er goed in het gezin rondom taal en waar hebben zij nog ondersteuning nodig? Harmes, die een achtergrond heeft in de hulpverlening, is met collega's bij de gezinnen langsgegaan. “We hebben gesprekken gevoerd van mens tot mens, en de voorbereide interviewvragen losgelaten. Ouders mochten eerlijk zijn en alles zeggen”, blikt de projectleider terug.

Onontgonnen terrein

“Het waren mooie gesprekken, met een onverwachte uitkomst”, legt Jennekens uit. Harmes: “We moesten na 23 gezinnen stoppen, omdat er zoveel gezinnen extra hulp wilden. Daar waren we niet op voorbereid. Naast taalvragen zagen en hoorden we andersoortige vragen. Daar wilden we onze ogen niet voor sluiten, maar je bent als bibliotheekmedewerker geen hulpverlener.” Hoe bepaal je nu op welke vragen je wel of niet ingaat? “Daar is geen eenduidig antwoord op. Dit is een onontgonnen terrein, en veel medewerkers treden buiten hun comfortzone. Samen ervaar je waar het plafond zit. Inmiddels zijn we zover dat we met elkaar zeggen: wij zijn van de taal. Tegen ouders zeggen we: we kunnen je niet met alle vragen helpen, maar we weten wel iemand anders die het kan oppakken. Dat werkt geruststellend. We werken daarin goed samen met ketenpartners. In die samenwerking gaan we niet uit van harde grenzen, maar werken ook in de grijze gebieden samen.”

Uitdagingen

Voor welke uitdagingen kom je bij zo'n fluïde proces te staan? Jennekens: “Je hebt een lange adem nodig. Het is maatwerk. Je bent geneigd om snel zaken vast te leggen. Maar de kracht is om het flexibel

te houden.” Harmes: “Er zijn veel partijen in beeld. We bewegen ons steeds in het speelveld van (leren) samenwerken. Ervaren we aarzeling bij ketenpartners? Dan zeggen we dat het ook een kans is om een gezamenlijke ambitie te vormen. En we kijken vooral waar het enthousiasme zit.”

Gedragen visie

Over welke kwaliteiten moeten medewerkers beschikken? Daar hoeft Harmes niet lang over na te denken: “Gespreksvaardigheden, sensitief werken, methodisch werken en durven reflecteren op jezelf. Niet iedereen kan het, daarom is zo’n gedragen visie zo belangrijk. We hebben besloten: dit is het, dit gaan we doen. Dit hoort bij onze rol als maatschappelijke dienstverlener. Mensen moeten (leren) meebewegen. Als dat niet gaat, voeren we daar het echte gesprek over. Dat levert meestal veel op.”

Extra aandacht

“We zijn heel blij met wat het afgelopen jaar heeft opgeleverd. Naast de collectie, taal- en leesbevordering en basisvaardigheden-programma’s, was het gezinsgerichte werken een aspect dat extra aandacht nodig had in onze dienstverlening. Het is arbeidsintensief, maar van groot belang”, aldus Jennekens.

Een laatste advies? “Ouderbetrokkenheid bestaat altijd”, benadrukt Harmes, “iedere ouder wil het beste voor zijn of haar kind. Als je daaraan twijfelt, gaat het niet werken. Vaak zijn ouders onbewust onbekwaam; het is onze taak om ze bekwaam laten worden.”

Interview door Karlijn Broekhuizen

juli 2022

Handboek

Over de werkwijze van SCHUNCK verscheen het handboek Het gezin als sleutel voor de ontwikkeling van taal - samen met netwerkpartners op weg naar een gezinsgerichte aanpak taalvaardigheid.

Meer weten? Neem contact op met Yvette Harmes, projectleider Gezinsgericht werken.

